

Відомо також, що виробнича потужність підприємства щодо виробництва столів становить 3000 од. на рік, щодо виробництва стільців – 5000 од. на рік; річний бюджет витрат на збут, приведений до моменту виконання розрахунків, у першому році становитиме 37000 грн, в другому – 38000 грн і в третьому – 39000 грн.

Загальний висновок щодо оптимального плану є таким: канали, які підприємство використовує у даний час, не є найбільш ефективними. Зокрема, від прямих продажів рекомендовано відмовитися відразу, а продаж через салони-магазини поступово скорочувати. Натомість доцільно розгортати продаж через гіпермаркети, а також, особливо в період економічного спаду, якомога активніше використовувати найдешевший канал розподілу, а саме продаж через Інтернет.

Внаслідок впровадження оптимальної системи каналів розподілу суттєво покращуються всі показники підприємства. Так, при використанні лише існуючих каналів збуту, тобто згідно до діючого плану підприємства, продажі столів по роках очікувалися в кількості 2200, 2400 та 2600 од. при виробничій потужності 3000 од. Таким чином використання потужності по роках становило 73,3, 80 та 86,7 %. Аналогічно продажі стільців очікувалися у кількості 3500, 3700 та 3900 од. при виробничій потужності 5000 од.; використання потужності – 70, 74 та 78 %. Згідно оптимальному плану введення додаткових каналів дозволяє забезпечити використання потужностей щодо обох різновидів меблів на рівні 100 %; отже, можливо розмірковувати навіть про розширення виробництва, оскільки прогнозний попит по каналах задоволеній не повністю. Загальний приріст продажів столів за три роки – з 7200 до 9000 од., тобто 25 %; стільців – з 11100 до 15000 од., тобто 35,1 %.

В цілому за три роки приведений до моменту виконання розрахунків прибуток від продажу столів зростає на 30,7 %, від продажу стільців – на 46,4 %. Чиста теперішня вартість для плану підприємства становить 897,0 тис. грн, для оптимального плану з урахуванням витрат на створення нових каналів – 1170,6 тис. грн. Зростання чистої теперішньої вартості становить 273,6 тис. грн або 30,5 %.

Отримані результати підтверджують ефективність використання економіко-математичного моделювання для оптимізації систем каналів розподілу меблевих підприємств.

Висновки. Високий рівень витрат постійно спонукає підприємства до пошуку більш досконалих методів збуту. При цьому очевидно, що функції збуту можна передати, проте їх не можна виключити. З точки зору виробничого підприємства, передача вказаних функцій підприємствам-посередникам не завжди вигідна з фінансової точки зору, адже в роздрібній мережі ціни на продукцію будуть значно вищі, що унеможливило завоювання лідерства за рахунок низьких цін. Використання послуг посередників стає вигідним тоді, коли ці канали завдяки своїй спеціалізації здатні виконувати їх ефективно та з меншими витратами, ніж самостійно підприємство. Отже, питання організації каналів збуту для виробничих підприємств є досить актуальним і потребує уваги спеціалістів, що можуть надати обґрунтовані рішення щодо їх оптимізації.

Література

1. Абрамова Г.П. Маркетинг: вопросы и ответы. – М.: Агропромиздат, 1991.
2. Андреева О.Д. Технология бизнеса. Маркетинг. Учебное пособие. – М.: Дело, 2000. – 224 с.
3. Гаркавенко С.С. Маркетинг. – К.: Лібра, 1996. – 98 с.
4. Герасимчук В.Г. Маркетинг. Теорія і практика. – К.: Вища школа, 1994. – 328 с.
5. Котлер Ф. Маркетинг менеджмент. – СПб.: Питер Ком, 1999.
6. Нагапетьянц Н.А. Прикладной маркетинг. Учебное пособие. – М.: Юнити-Дана, 2000. – 272 с.
7. Организация и стимулирование сбыта товара // <http://www.management.com.ua/marketing/mark030-4.html>.

УДК 658.15

В. В. ЛУК'ЯНОВА, І. Ю. РОМАНЕЦЬ

Хмельницький національний університет

МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Розглянуто механізм формування операційних витрат та визначено чинники під впливом яких виникає різниця між величиною операційних витрат вказаних в першому і другому розділах звіту про фінансові результати.

The mechanism of forming of operating costs was considered and the factors which have influence on arising of difference between the sizes of operating charges indicated in first and second part of the report about financial result was determined.

При переході до ринкових відносин діяльність кожного підприємства, пов'язана з виробництвом продукції чи наданням послуг з метою отримання прибутку. В процесі діяльності виникають різноманітні витрати, які значною мірою впливають на розмір прибутку. Саме витрати впливають на величину цін на продукцію та рентабельність виробництва. Від витрат залежить вирішення першочергових завдань щодо впровадження нових видів техноло-

гічного оснащення, прийняття рішень щодо виробництва нових видів продукції, покращення її якості, підвищення конкурентоспроможності. Величина витрат є важливим показником і найбільш складним елементом виробничо-господарської діяльності підприємства.

Необхідно зазначити, що витрати підприємства були і залишаються економічною категорією, яка досліджувалася і продовжує досліджуватися вітчизняними й зарубіжними вченими, зокрема Е. Аткинсоном, Р. Банкером, Р. Каплан, М. Янгом, І.О. Бланком, К. Друрі, Л.В. Нападівською, М.С. Пушкарем, Д. Ханом, М.Г. Чумаченком, А.Д. Шереметом, Ю.С. Цал-Цалком.

Основним законодавчим нормативним документом, яким користуються підприємства при формуванні витрат залишається закон України “Про оподаткування прибутку підприємств” (далі – Закон про прибуток), так як Податковий кодекс України поки що існує тільки у вигляді проекту. У ст. 5 Закону про прибуток дано визначення валових витрат, але немає вичерпного переліку витрат, які можна включати до складу валових.

Серед усіх витрат підприємства важливе місце займають операційні витрати. Підприємства відображають їх у звіті про фінансові результати.

Метою статті є визначення чинників, під впливом яких виникає різниця між величиною операційних витрат вказаних в першому і другому розділах звіту про фінансові результати. Хоча проблема управління витратами висвітлювалося багатьма вченими, але дане питання майже не розглядалося.

У першому розділі звіту про фінансові результати операційні витрати відображаються у наступних статтях:

- собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг);
- адміністративні витрати;
- витрати на збут;
- інші операційні витрати.

У статті “Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)” відображається:

1) собівартість реалізованої продукції (робіт, послуг), яка згідно з П(С)БО 16 “Витрати” складається з:

а) виробничої собівартості продукції, реалізованої протягом звітного періоду, до якої включаються:

- прямі матеріальні витрати;
- прямі витрати на оплату праці;
- інші прямі витрати;
- загальновиробничі витрати;

б) нерозподілених постійних загальновиробничих витрат;

в) наднормативних виробничих витрат;

2) собівартість реалізованих товарів, а також продукції, виготовленої на підприємствах громадського харчування. Оцінка собівартості реалізованих товарів і готової продукції (далі – запаси) на підприємствах здійснюється за одним з таких методів, визначених П(С)БО 9 “Запаси”:

- ідентифікованої собівартості відповідної одиниці запасів;
- середньозваженої собівартості;
- собівартості перших за часом надходження запасів (ФІФО);
- собівартості останніх за часом надходження запасів (ЛІФО);
- ціни продажу.

Крім того, до собівартості реалізованих товарів і готової продукції включається вартість втрат у межах норм природних втрат (бою), якщо такі втрати виявлені під час інвентаризації.

Слід звернути увагу на те, що в статті “Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)” відображається чиста вартість реалізації, тобто за вирахуванням собівартості поверненої продукції або товарів.

У статті “Адміністративні витрати” відображаються загальногосподарські витрати, які виникли протягом звітного періоду у процесі операційної діяльності підприємства у зв'язку з його управлінням і обслуговуванням. Згідно з пунктом 18 П(С)БО 16 до складу таких витрат включаються:

- загальні корпоративні витрати (організаційні витрати, витрати на проведення річних зборів, представницькі витрати тощо);
- витрати на службові відрядження й утримання апарату управління підприємством та іншого загальногосподарського персоналу;
- витрати на утримання основних засобів, інших матеріальних необоротних активів загальногосподарського використання (операційна оренда, страхування майна, амортизація, ремонт, опалення, освітлення, водопостачання, водовідвід, охорона);
- витрати на виплату винагород стороннім організаціям за професійні послуги (юридичні, аудиторські, з оцінки майна тощо);
- витрати на зв'язок (поштові, телеграфні, телефонні, телекс, факс тощо);
- амортизація нематеріальних активів загальногосподарського використання;
- витрати на врегулювання спорів у судових органах;
- податки, збори та інші передбачені законодавством обов'язкові платежі (крім податків, зборів і обов'язкових платежів, які включаються до виробничої собівартості продукції, робіт, послуг);

- плата за розрахунково-касове обслуговування та інші послуги банків;
- інші витрати загальногосподарського призначення.

У статті “Витрати на збут” підлягають відображенню витрати, які виникли протягом звітного періоду у процесі операційної діяльності підприємства, пов’язаної з реалізацією (збутом) продукції (товарів, робіт, послуг).

Згідно з пунктом 19 П(С)БО 16 до таких витрат слід відносити:

- витрати на матеріали для пакування продукції на складах готової продукції;
- витрати на ремонт тари;
- оплату праці та комісійні винагороди продавцям, торговим агентам і працівникам підрозділів, які забезпечують збут;
- витрати на рекламу і дослідження ринку (маркетинг);
- витрати на передпродажну підготовку товарів;
- витрати на відрядження працівників, зайнятих збутом;
- витрати на утримання основних засобів, інших матеріальних необоротних активів, пов’язаних зі збутом продукції, товарів, робіт, послуг (операційна оренда, страхування, амортизація, ремонт, опалення, освітлення, охорона);
- витрати на транспортування, перевалку і страхування готової продукції (товарів), транспортно-експедиційні та інші послуги, пов’язані з транспортуванням продукції (товарів) відповідно до умов договору (базису) поставки;
- витрати на гарантійний ремонт і гарантійне обслуговування;
- витрати на виготовлення кухонної продукції на підприємствах сфери громадського харчування (крім сировини);
- витрати на зберігання товарів, призначених для продажу, а також готової продукції, за винятком випадків, коли зберігання є невід’ємною частиною виробничого процесу, тощо;
- інші витрати, пов’язані зі збутом продукції, товарів, робіт, послуг.

У статті “Інші операційні витрати” підлягають відображенню всі інші витрати, що виникли протягом звітного періоду у процесі операційної діяльності підприємства.

До складу інших операційних витрат згідно з пунктом 20 П(С)БО 16 включаються:

- витрати на ті дослідження і розробки, які відповідають вимогам П(С)БО 8 “Нематеріальні активи”;
- собівартість реалізованої іноземної валюти, яка для цілей бухгалтерського обліку визначається шляхом перерахування іноземної валюти у грошову одиницю України за курсом, установленим Національним банком України на дату здійснення операції з продажу іноземної валюти, плюс витрати, пов’язані з продажем іноземної валюти;
- собівартість реалізованих виробничих запасів, яка для цілей бухгалтерського обліку складається з їх облікової вартості і витрат, пов’язаних з їх реалізацією;
- сума безнадійної дебіторської заборгованості і відрахування в резерв сумнівних боргів;
- втрати від операційної курсової різниці (втрати від зміни курсу гривні до іноземної валюти за операціями, активами і зобов’язаннями, пов’язаними з операційною діяльністю підприємства);
- втрати від знецінення запасів (втрати, пов’язані з уцінкою запасів);
- недостачі і втрати від псування цінностей;
- визнані штрафи, пені, неустойки;
- витрати на утримання об’єктів соціально-культурного призначення;
- інші витрати операційної діяльності (крім витрат, які підлягають включенню до собівартості продукції, товарів, робіт, послуг).

У розділі II ф. № 2 наводяться елементи операційних витрат (на виробництво і збут, управління та інші операційні витрати), понесених підприємством у процесі своєї діяльності протягом звітного періоду, тобто операційні витрати підприємства за звітний період, які відображені в розділі I ф. № 2, а також та частина витрат, яка на кінець звітного періоду числиться на балансі у складі незавершеного виробництва, у залишках готової продукції і запасів (сировини, матеріалів, товарів тощо).

Витрати операційної діяльності, згідно з пунктом 21 П(С)БО 16, групуються за такими економічними елементами:

- матеріальні затрати;
- витрати на оплату праці;
- відрахування на соціальні заходи;
- амортизація;
- інші операційні витрати.

Показники розділу II ф. № 2 формуються на підставі даних аналітичного обліку за елементами операційних витрат.

У статті “Матеріальні затрати” відображається вартість витрачених у виробництві (крім продукту власного виробництва):

- сировини та основних матеріалів;
- купованих напівфабрикатів і комплектуючих виробів;
- палива та електроенергії;
- будівельних матеріалів;

- запасних частин;
- тари і тарних матеріалів;
- допоміжних та інших матеріалів.

У статті “Витрати на оплату праці” відображаються витрати, пов'язані з оплатою праці всього персоналу підприємства. До складу таких витрат включаються:

- заробітна плата за окладами і тарифами;
- премії і заохочення відповідно до системи оплати праці, яка застосовується, матеріальна допомога;
- компенсаційні виплат;
- оплата відпусток та іншого невідпрацьованого часу;
- інші витрати на оплату праці.

У статті “Відрахування на соціальні заходи” відображаються витрати, пов'язані з відрахуваннями на соціальні заходи. До складу таких витрат включаються:

- відрахування на пенсійне забезпечення;
- відрахування на соціальне страхування;
- страхові внески на випадок безробіття;
- відрахування на індивідуальне страхування персоналу підприємства;
- відрахування на інші соціальні заходи.

До складу амортизаційних витрат включаються:

- сума нарахованої амортизації основних засобів;
- сума нарахованої амортизації нематеріальних активів;
- сума нарахованої амортизації інших необоротних матеріальних активів.

До складу інших операційних витрат включаються:

- витрати, пов'язані з оплатою послуг банків, послуг зв'язку;
- втрати від операційних курсових різниць;
- витрати на оплату послуг транспортних,
- страхових та інших організацій;
- витрати на оплату фінансових санкцій;
- представницькі витрати;
- суми податків, зборів і а інших передбачених законодавством платежів;
- інші витрати операційної діяльності, які не ввійшли до складу витрат, відображених вище.

Розділ II є зведенням витрат, що наведені у розділі I звіту про фінансові результати в статтях “Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)”, “Адміністративні витрати”, “Витрати на збут” та “Інші операційні витрати”. Але слід зазначити, що сума всіх операційних витрат за елементами може відрізнитись від суми витрат за названими статтями у зв'язку з тим, що у більшості випадків наявність запасів, готової продукції і незавершеного виробництва на початок і кінець року не є однаковою. Тобто, кількість виробленої продукції може бути меншою за кількість реалізованої або навпаки, оскільки зазвичай підприємство має залишки нереалізованої продукції, яка знаходиться на складі.

У розділі I звіту в статтю “Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)” включається собівартість реалізованих товарів, які не обов'язково вироблені на даному підприємстві, а у розділі II відображаються витрати тільки на виробництво продукції, внаслідок чого і виникає різниця в сумах.

Балансова вартість іноземної валюти, що надійшла від покупця-нерезидента в оплату відвантаженого товару, визначається в бухгалтерському обліку за курсом, установленим НБУ на дату одержання такої іноземної валюти. Різниця між погашеною сумою заборгованості покупця-нерезидента, що виникає при цьому (визначається за курсом, установленим НБУ на дату виникнення заборгованості), і балансовою вартістю валюти (визначається за курсом, установленим НБУ на дату одержання валюти) відноситься до інших операційних витрат. Ця величина показується у першому розділі звіту про фінансові результати і не знаходить ніякого відображення у його другому розділі.

Валові витрати відповідно до п. 3.1 закону “Про прибуток” є одним з елементів, які зменшують валовий дохід при визначенні оподаткованого прибутку. Тому підприємство платник податку на прибуток особливо зацікавлене у правильності визначення суми валових витрат.

Врахування усіх вищенаведених причин різниці між сумами операційних витрат врахованих у I і II розділах звіту про фінансові результати дасть можливість краще розуміти суть витрат і ефективніше ними управляти. Це в свою чергу, дозволить зменшити операційні витрати підприємства і збільшити його прибуток.

Література

1. Закон України “Про оподаткування прибутку підприємств” від 22.05.1997 р., №283/97–ВР (із наступними доповненнями і змінами) // Баланс. – 2000. – № 37.
2. П(С)БО 3 “Звіт про фінансові результати”// Все про бухгалтерський облік. – 2002. – № 84. – С. 10–14.
3. П(С)БО 16 “Витрати”// Все про бухгалтерський облік. – 2002. – № 84. – С. 52–56.